

LUNDS
UNIVERSITET

Institutionen för Psykologi

Kandidatuppsats

***Vem får bära skulden?* En kvantitativ studie om
skuldbeläggande av brottsoffer utsatta för våldtäkt**

**Who's to blame? A quantitative study on victim
blaming in rape**

Johanna Jigin & Mira Skarin Kinnander

Kandidatuppsats VT 23

Handledare: Una Tellhed

Examinator: Ilkka Salo

Abstract

The aim of this study was to investigate whether an experimental manipulation, containing text from the media, affected the level of victim blaming of a victim of sexual assault. We also tested for gender differences in victim blaming. Finally, the relationship between sexism and victim blaming was examined in men. The design was cross-sectional, and participants ($n = 331$) were randomized to three different conditions; victim blaming, problematizing victim blaming, or control group. All participants answered a survey where two scales measured victim blaming and belief in sexism shift. The results supported the hypothesis that reading a text that blamed a victim of sexual assault made the readers score higher on the measure of victim blaming, both as compared to a group that read a text that problematized victim blaming and as compared to a control group. The results further showed that men ($n = 56$) were more likely to blame the victim, and scored higher on the belief in sexism shift, as compared to women ($n = 276$). We also found a strong relationship between sexism and victim blaming in men, such that men that who believed that men are now discriminated against in society were much more likely to put blame on a woman who was the victim of rape. Education and information about the consequences of victim blaming in rape is important when it comes to the possibility of reducing victim blaming. Thus, it is important to further inform and educate both the public and the judiciary about this.

Keywords: Victim blaming, Sexism, Rape, Rape myth acceptance.

Sammanfattning

Syftet med den här studien var att undersöka huruvida en experimentell manipulation, innehållandes utdrag från media, påverkade skattning av skuldbeläggande av brottsoffer för våldtäkt (victim blaming). Vidare undersöktes om det fanns skillnad i skattning av skuldbeläggande av brottsoffer och sexism hos kvinnor samt män. Slutligen undersöktes sambandet mellan sexism och skuldbeläggning av brottsoffer hos män. En kvantitativ tvärsnittsstudie utfördes där deltagarna ($n = 331$) randomiserades till tre olika betingelser; skuldbeläggande av brottsoffer ($n = 111$), problematiserande av skuldbeläggande av brottsoffer ($n = 93$) eller kontrollgrupp ($n = 127$). Samtliga deltagare fick svara på en enkät som bestod av två skalor som mätte skuldbeläggande av brottsoffer (victim blaming) samt tron på sexismskifte (belief in sexism shift). Resultaten gav stöd för hypotesen att läsa en text som skuldbelade brottsoffer ledde till högre skattning av skuldbeläggande, jämfört med de som läst en text som problematiserade skuldbeläggande av brottsoffer och kontrollgruppen. Vidare påvisades en skillnad i kön, där män ($n = 56$) hade större benägenhet att både skatta högre skuldbeläggning av brottsoffer och sexism jämfört med kvinnor ($n = 276$). Vi fann även ett samband mellan sexism och skuldbeläggande av brottsoffer hos män, på så vis att män som trodde att män nu diskrimineras i samhället var mer benägna att lägga skulden på en kvinna som utsatts för våldtäkt. Utbildning och information om konsekvenserna av utsatthet för våldtäkt är av stor betydelse när det kommer till möjligheten att reducera skuldbeläggande av brottsoffer. Således är det av stor vikt att vidare informera och utbilda allmänheten samt rättsväsendet kring detta.

Nyckelord: Skuldbeläggande av offer, Sexism, Våldtäkt, Acceptans av våldtäktsmyter

Tack

Vi vill först och främst tacka samtliga deltagare som tagit sig tid att besvara vår enkät och sålunda delta i vår studie. Utan er hade studien inte varit möjlig att genomföra.

Vi vill även rikta ett stort tack till vår handledare Una Tellhed för hennes engagemang och intresse. Dina råd, tips och den stöttning som du har gett oss har betytt mycket för uppsatsen. Slutligen vill vi tacka familj och vänner som med gott tålamod har lyssnat och reflekterat, för att stötta oss i skrivandet.

Vem får bära skulden? En kvantitativ studie om skuldbeläggande av brottsoffer utsatta för våldtäkt

Våldtäkt är ett vanligt förekommande samhällsproblem världen över. Under 2022 anmäldes det i Sverige enligt Brottsförebyggande rådet, BRÅ, (2023) 24 656 stycken sexualbrott, varav 9 635 av dessa rubricerades som våldtäkt. Av de anmälda våldtäkterna var 93 % av dessa brott mot en kvinna. BRÅ (2017; 2020) har varit noga med att poängtera att kriminalstatistiken för sexualbrott omfattas av ett stort mörkertal och speglar således inte verkligheten, då utsattheten för våldtäkt troligen är mer omfattande än vad statistiken faktiskt visar. Anmälningsbenägenheten för sexualbrott är enligt BRÅ (2017; 2019) nära sammankopplat med hur tabubelagt sexualbrott är i ett specifikt land men även individens tro på rättsväsendet, vilket kan vara en anledning till det stora mörkertalet. Vidare rapporterade BRÅ (2020) att anmälningsbenägenheten för sexualbrott även är nära kopplat till skuldbeläggande av brottsoffer, och fenomenet "victim blaming" som är vanligt för just denna typ av brottslighet.

I den här studien testar vi huruvida en experimentell manipulation, innehållandes utdrag från media, kan påverka skattning av skuldbeläggande av brottsoffer för våldtäkt (victim blaming). Det undersöks även om det finns en skillnad i skattning av skuldbeläggande av brottsoffer och sexism hos kvinnor samt män. Vidare undersöker vi om sexism relaterar till individens grad av skuldbeläggande av brottsoffer. Den här studien fokuserar framförallt på brottsoffer som blivit utsatt för våldtäkt då tidigare studier visat att de, trots sin utsatthet, i somliga situationer inte blivit sympatiserade med. De anses till och med i viss utsträckning skuldbeläggas och tillskrivas ansvar för sin utsatthet (Grubb & Harrower, 2008).

Samhällsdebatten, inte minst i sociala medier, har den senaste tiden skickat signaler om att sexualbrott inte ska tolereras och att skuldfrågan bör läggas på förövaren snarare än brottsoffret. Det kan relatera till att det blivit mer accepterat att prata om och anmäla utsatthet för sexualbrott (BRÅ, 2017).

BRÅ rapporterar (2023) att antalet anmälda våldtäkter ökade i Sverige med 56% mellan 2013 och 2022. Ökningen anses grunda sig i flera olika orsaker där bland annat förändringarna i sexualbrottslagstiftningen kan ha haft en påverkan. Förändringarna innebar bland annat en utvidgning av våldtäktsbegreppet 2013 då begreppet "särskilt utsatt situation" infördes samt samtyckeslagen som trädde i kraft 2018. Förändringarna har på så sätt inneburit att fler brott bedöms som våldtäkt, vilket i sin tur kan vara en av förklaringarna till ökningen av anmälda brott mellan 2013 och 2022 (BRÅ, 2023).

Vidare menar BRÅ (2017) att det kan vara svårt att uttala sig om vad ökningen av antalet våldtäkter i kriminalstatistiken beror på, om det grundar sig i en faktisk ökning av antalet brott eller en ökad anmälningsbenägenhet hos brottsutsatta. En ökad anmälningsbenägenhet kan vara svårt att uttala sig om då normer och värderingar i samhället kan ha en påverkan på detta. I takt med att sexualbrott uppmärksammas mer kan även det bidra till minskad skuld samt skamkänslor hos brottsoffer, vilket skulle kunna vara en faktor som minskar oviljan att berätta om brottsutsatthet.

För att minska förekomsten av skuldbeläggande av brottsoffer är det viktigt att belysa de underliggande mekanismerna som gör att människor har för vana att tillskriva skulden till brottsoffer snarare än förövare. I den här studien hoppas vi kunna öka förståelsen för skuldbeläggande av brottsoffer samt dess konsekvenser, genom att undersöka om graden av skuldbeläggande av våldtäktsoffer påverkas av att läsa verkliga texter från samhällsdebatten om skuldbeläggande. Detta görs genom att testa huruvida utdrag från media innehållande skuldbeläggande av brottsoffer eller ett problematiserande av skuldbeläggande av brottsoffer, påverkar skattning av just skuldbeläggande av brottsoffer.

Vi vill med denna studie även belysa hur viktigt det är att tex media rapporterar heltäckande och varken förminskar eller trivialiserar våldtäktsbrott, för att på så sätt reducera förekomsten av skuldbeläggande av brottsoffer och dess skadliga konsekvenser.

Skuldbeläggande av brottsoffer

Skuldbeläggande av brottsoffer (victim blaming) förklaras som något som sker då ett brottsoffer, helt eller delvis, hålls ansvarig för ett brott som hen blivit utsatt för (Maes, et al. 2022). Det är ett fenomen som är vanligt förekommande och som baseras på falska antaganden och implicita attityder, som skapats av bland annat samhällets normer (Maes, et al. 2022). Den som utsätts för skuldbeläggande kan lida stora negativa konsekvenser som kan yttra sig både i fysiska och psykiska skador och som försämrar välmående (Gerber & Cherneski, 2006). Vidare kan skuldbeläggande påverka huruvida den brottsutsatta vågar anmäla brottet eller inte, då rädslan att inte bli trodd som brottsoffer kan vara stor.

Skuldbeläggande av brottsoffer är en central del av det som kallas "rape culture" som anses vara en kultur där sexuella övergrepp och sexuellt våld inte bara avdramatiseras, utan normaliseras och accepteras (Rape Crisis England & Wales, 2023). Begreppet innefattar även att vissa människor i samhället tjänar på samt drar nytta av att det sexuella våldet är normaliserat och accepterat (Rape Crisis England & Wales, 2023). Organisationen Rape Crisis England and Wales (2023) menar att "rape culture" är en av anledningarna till varför

sexuella övergrepp och våld mot kvinnor är så utbredd världen över, då de bidrar till attityder som accepterar sexuella våldet och således kan bidra till att det ökar ytterligare.

Inom ”rape culture” ingår skuldbeläggande av brottsoffer som en del av så kallade våldtäktsmyter (rape myth). Våldtäktsmyter definieras som attityder och övertygelser som allmänt är falska men som är vitt spridda och och ihärdigt hållna, vilka beskrivits som syftande till att trivialisera eller rättfärdiga sexuellt våld mot kvinnor. Genom att acceptera våldtäktsmyter (rape myth acceptance), skuldbeläggs brottsoffer för det som de blivit utsatta för (Grubb & Turner, 2012). Våldtäktsmyter har i forskning (Rollero & Tartaglia, 2019) visat sig vara en betydelsefull faktor som bidrar till uppfattningen om våldtäkter och skuldbeläggande av brottsoffer. Generellt bestämmer dessa myter till vilken grad ett brottsoffer skuldbeläggs för våldtäkt och det kan påverka huruvida förövaren frias från brott (Van der Bruggen & Grubb, 2014). Således syftar våldtäktsmyter till att förminska allvarlighetsgraden i ett brott och uppmuntra till ett skuldbeläggande av offren samt friande av förövaren från ansvar (Grubb & Turner, 2012). Våldtäktsmyter fungerar enligt Bohner et al., (1998) som en psykologisk lättnad för förövare som neutraliserar våldtäkt och tillåter således mannen att utöva våld vid sexuella interaktioner, och kan användas som ett försvar för att rättfärdiga det som hänt.

Precis som Bohner et al., (1998) redan lyfte på 1990-talet talar fler forskare (Skov et al., 2021) om hur våldtäktsmyter grundar sig i tron att brottsoffret har orsakat sin egen brottsutsatthet, vilket grundar sig i att hens beteende ansetts varit tvivelaktigt och därav får skylla sig själv för det som hen blivit utsatt för. Exempel på vanliga påståenden som används för att skuldbelägga offren handlar om att kvinnor ofta ljuger om sin utsatthet för våldtäkt för att hämnas eller ge igen på män, att det egentligen inte var en våldtäkt eftersom kvinnan inte sagt nej tydligt nog eller visat på motstånd, samt att hon bad om det eftersom hon hade utmanande kläder eller tidigare flirtat med mannen (Payne et al., 1999).

Ett ytterligare antagande om våldtäkt enligt Skov et al., (2021) är allmänna generaliseringar om kön, både när det kommer till brottsutsatta och gärningspersoner. Skov (2021) menar att det ofta finns en tro att det enbart är män som begår våldtäkt och att det uteslutande är kvinnor som är det eventuella brottsoffret. Det kan även handla om att det finns en tro att det enbart är vissa typer av män som begår våldtäkter och att det enbart är vissa typer av kvinnor som blir våldtagna. Exempel på detta kan vara påståenden som att “only bad girls get raped” (Burt, 1980).

Våldtäktsmyter leder således till skuldbeläggande av offren, då myterna indikerar att det är brottsoffrets fel snarare än förövarens, och används för att rättfärdiga förövarens

handlande och på så sätt reducerar den konsekvensen av att begå våldtäkt (Nafuka & Shino, 2014; Klement et al., 2019). Det har i forskning (Klement et al., 2019) visat sig att individer med högre acceptans av våldtäktsmyter är mer benägna att attribuera skuld och ansvar till offret, och därmed mindre skuld till förövaren. Vidare kan detta få stora konsekvenser då forskning pekar på att ett upprätthållande eller accepterande av våldtäktsmyter kan leda till större benägenhet att föregå sexuell aggression och våldtäkt (Greger et al., 2007). Detta får stöd i en studie av Diehl et al., (2014), som indikerar att personer som har en hög acceptans av våldtäktsmyter är mer välvilligt inställda till våldtäkt och anonymt ange att de kan tänka sig begå våldtäkt. Forskning har visat att män i större utsträckning än kvinnor tror på dessa myter, samt att män som accepterar våldtäktsmyter tenderar att ha mer acceptans för våldtäkter och större benägenhet att själva bli en förövare (Grubb & Turner, 2012; Greger et al., 2007; Hayes et al., 2013).

Ytterligare forskning (Grubb & Turner, 2012) visar på skillnader i hur myter används av män och kvinnor. Män använder våldtäktsmyter för att rättfärdiga sina handlingar, genom att avsäga sig ansvar och tillskriva skuld till offret, medan kvinnor använder våldtäktsmyter som en försvarsmekanism för att särskilja sig och distansera sig från offret. På så vis skuldbelägger kvinnor brottsoffren för att påvisa att de är olika och skiljer sig markant från den utsatta. I tron på detta undviker de att se sig själv som ett potentiellt offer (Grubb & Turner, 2012).

Vidare indikerar en studie av Diehl et al., (2014) att desto mer kunskap människor har om konsekvenser för våldtäkt och de myter som förekommer, desto mindre kommer de hålla fast vid attityder som stödjer våld och därigenom minska benägenheten till att våldta. Detta går även i linje med studier som visar på att kvinnor som blivit utsatta för våldtäkt, och anmält händelsen, hade lägre nivåer av acceptans av våldtäktsmyter än de som inte anmält händelsen (Vonderhaar & Carmody, 2015).

Även andra teorier i litteraturen försöker förklara orsaken till skuldbeläggande av brottsoffer och en av dessa teorier handlar om tron på en rättvis värld. "The Just World Theory" (Lerner & Miller, 1978) menar att tendensen att skuldbelägga brottsoffer har sina förklaringar i att individer har för vana att tro att världen är logisk och rättvis. Således menar teorin att individer förmodar att människor får vad de förtjänar, och på så sätt påverkar det även uppfattningen av brottsoffers ansvar och skuld (Grubb & Harrower, 2008). Det har visat sig att individer med högre tro att världen är rättvis tillskriver brottsoffret mer skuld jämfört med de individer som tror detta i lägre grad (Strömwall, 2013).

Ytterligare en teori som ger en förklaring till varför våldtäktsoffer kan bli skuldbelagda för sin brottsutsatthet är ”defensive attribution” (Shaver, 1970). Nivån av skuld tycks beror på individens likhet och identifikation med offret, där en ökad upplevd likhet med brottsoffer leder till mindre skuldbeläggande av brottsoffer. Detta skiljer sig mellan kvinnor och män, där kvinnor vanligen är mer benägna att identifiera sig med brottsoffret, och således tillskriver brottsoffret mindre skuld (Van der Bruggen & Grubb, 2014). Detta till skillnad från män som tycks tillskriva brottsoffret mer skuld än kvinnor relaterat till lägre identifikation med det kvinnliga brottsoffret (Van der Bruggen & Grubb, 2014).

Kvinnor som skuldbelägger brottsoffer har visats använda detta som en försvarsmekanism och som ett sätt att distansera sig från brottsoffret (Grubb & Harrower, 2008). På så vis skapas en tro om att det finns en möjlighet att undvika att bli utsatt för brott eftersom kvinnan är markant olik från offret som drabbats (Grubb & Harrower, 2008).

Hur texter och media kan påverka skuldbeläggande av brottsoffer

Enligt van der Bruggen & Grubb (2014) är majoriteten av tidigare studier som handlar om att skuldbeläggandet av brottsoffer baserade på experimentell vinjettmetodik, där deltagarna får läsa hypotetiska fall där egenskaperna hos brottsoffer och situationen kontrolleras samt manipuleras. Detta efterföljs av bedömningsinstrument som mäter våldtäktsfallet med hjälp av kvantitativa mätmetoder. Genom att använda en experimentell ansats kan man lättare dra slutsatser om kausalitet jämfört med exempelvis enkätstudier.

En studie av Sleath och Bull (2012) testade hur polisens skuldbeläggande av våldtäktsoffer relaterade till deras våldtäktsmyter i olika fall. Poliserna fick läsa fyra olika fall som beskrev att en kvinna blivit våldtagen. De olika fallen varierades i information om typ av relation mellan förövaren och brottsoffret, vad hon haft för klädsel, vad hon druckit samt platsen där brottet skett. Studien visade att polisens nivå av skuldbeläggande av brottsoffret predicerades av deras grad av våldtäktsmyter, där en hög acceptans av myter gav högre skuldbeläggande. I studien påvisades att samtliga uppmätta myter predicerade skuldbeläggande brottsoffer, men framförallt ansågs påståenden såsom ”hon ville det” och ”han menade det inte” ha störst effekt på skuldbeläggandet. På så vis går våldtäktsmyter och skuldbeläggande av brottsoffer hand i hand där båda begreppen tjänar till att propagera för varandra (Sleath & Bull, 2012).

I en studie av Bieneck och Krahe (2010) fick deltagarna läsa olika fallbeskrivningar av en våldtäkt eller ett rån. Studien undersökte om det fanns en skillnad i skuldbeläggandet vid ett rån jämfört med en våldtäkt, vilket visade en signifikant skillnad. Förövaren tillskrevs mer skuld vid ett rån jämfört med en våldtäkt och brottsoffret skuldbelades mer vid en

våldtäkt jämfört med ett rån. Studien visade även att brottsoffret tillskrevs mer skuld om hon varit berusad eller haft en nära relation med förövaren sedan tidigare, samtidigt som förövaren blev mindre skuldbelagd.

Skillnader i tillskrivande av skuld, beroende på om offret druckit alkohol eller inte, påvisades även i studier av Romero-Sánchez (2012). Deltagarna i studien, som var studenter, fick läsa information med olika scenarion där det fanns tydlig sexual aggression mellan förövaren och brottsoffret, samt där brottsoffret druckit alkohol eller ej. Resultat från studien visade att deltagare med högre värden av acceptans av våldtäktsmyter tillskrev brottsoffer mer skuld än de med låga värden av acceptans av våldtäktsmyter.

Även media har en stor påverkan på människors uppfattning om skuldbeläggande av brottsoffer (Northcutt Bohmert et al., 2019; Schwark & Bohne, 2019; Franiuk et al., 2008). Nyhetsmedia har förmågan att forma och påverka allmänhetens uppfattning av brott, där de ger viktiga indikationer för mediekonsumenten om vem som bär ansvaret för ett brott och hur en kan undvika att själv bli ett eventuellt brottsoffer. En studie av Northcutt Bohmert et al., (2019) belyste medias påverkan vid rapportering av våldtäktsbrott. Studien visade att nyhetsmedia tenderar att både skuldbelägga brottsoffer för våldtäkt mer och oftare jämfört med andra typer av brott. Exempelvis blev våldtäktsoffer mer skuldbelagda i nyhetsmedia med anledning av sin alkoholkonsumtion, trots att både förövaren och brottsoffret hade konsumerat alkohol. Studien visade även på att våldtäktsoffer som anmälde brottet sent oftare misstänktes ha gjort falska anklagelser. Studien visar att media har en möjlighet att både främja alternativt hämma reduceringen av sexuella övergrepp (Northcutt Bohmert et al., 2019).

Schwark och Bohne (2019) beskriver att på vilket sätt ett våldtäktsbrott presenteras i media kan vara en bidragande orsak till ökad skuldbeläggning av brottsoffer. De menar på att nyheter som innehåller våldtäktsmyter ökar skuldbeläggningen av offer och att det kan leda till att förövaren frias. En studie av Franiuk et al., (2008) undersökte ifall om titeln på tidningsartiklar innehöll våldtäktsmyter eller inte, påverkade skuldbeläggandet av offret. Studien indikerade att män som exponerats för våldtäktsmyter var mer benägna att tro att förövaren var oskyldig, jämfört med män som inte exponerats för myter. Studien visade även på att individer som läst titlar innehållande våldtäktsmyter hade mer accepterande attityder av våldtäktsbrott jämfört med de som inte exponerats för våldtäktsmyter.

Hur skuldbeläggande av brottsoffer kan minska. Enligt tidigare studier går det att förebygga skuldbeläggande av brottsoffer där kunskap kring fenomenet, ökad empati för offren och perspektivtagande anses vara en nyckelfaktor till minskad förekomst (Diehl et al.,

2014). Dock har många preventionsprogram mot våldtäkt visat sig ha en kort påverkan på deltagarna, vilket indikerar på det faktum att attityder och övertygelser om våldtäkter är komplexa och stundtals resistenta mot förändring (Suarez & Gadalla, 2010). Emellertid har empati visat sig vara ett av de mest effektiva sätten att bekämpa skuldbeläggande av offren med.

En studie av Clevenger et al., (2017) tar upp vikten av aktiv inläring för att främja empati mot våldsutsatta bland studenter och lärare vilket kan minska godkännandet av skadliga skuldbeläggande attityder. Aktiv inläring beskrivs som ett sätt att engagera sig i sin egen inläring genom olika metoder, som exempelvis att producera ett skriftligt uttalande från ett våldsoffer med syfte att uttrycka känslor och skador som uppstått med anledning av skuldbeläggande. Till skillnad från att enbart lyssna, ta in information, och sedan redogöra för vad som sagts involverar aktiv inläring till att individer engageras i ett högre kritiskt tänkande. Denna form av inläring har visat sig ha goda effekter när det kommer till att förstå konsekvenser av att uppleva ett brott samt att studenter visar på mindre skuldbeläggande attityder efter aktiv inläring. Aktiv inläring kan således användas för att skapa empati och medkänsla för överlevande av våldsbrott, samt tycks ha en långverkande effekt (Clevenger et al., 2017).

En studie av Diehl et al., (2014) tar upp att ju mer kunskap en har om konsekvenserna av våldsbrott desto mindre är en benägen att acceptera attityder mot våldtäkt. Studien överensstämmer således med föregående nämnda studie och påvisar hur ökad empati och perspektivtagande kan leda till minskad skuldbeläggning av offren.

En studie av Gerber och Cherneski (2006) tar upp vikten av utbildning redan i unga åldrar för att förebygga att kvinnor skuldbeläggs för våldtäkt. Detta då socialiseringsprocessen och föreställningar om kön startar tidigt hos barn, både direkt och indirekt, där pojkar lär sig tolerera aggression men inte flickor. Unga pojkar lär sig att aggression kan innebära makt, bland annat över kvinnor, medan flickor lär sig bete sig mer försiktigt (Gerber & Cherneski, 2006). Gerber och Cherneski (2006) menar att denna socialiseringsprocess positionerar kvinnorna i ett underläge där det finns risk för skuldbeläggande. Vidare har detta betydelse då det visat sig att män ofta identifierar sig mer med män och kvinnor i sin tur identifierar sig mer med kvinnor. Detta innebär vidare att det är mer sannolikt att män identifierar sig med förövaren, som vanligen är en man, och att män därav attribuerar mindre skuld på förövaren medans de skuldbelägger brottsoffret mer då det vanligen är en kvinna (Gerber & Cherneski, 2006).

Ytterligare en studie av Northcutt Bohmert et al., (2019) belyser vikten av utbildning, framförallt av skribenter, där skribenter lär sig berätta historier från offrets synvinkel för att således öka empati samt perspektivtagande. Om media ägnar sig åt att vidmakthålla våldtäktsmyter och skuldbeläggande av brottsoffer finns risken att på ett genomgripande sätt missförstå sexualbrott (Northcutt Bohmert et al., 2019).

Vidare är det även av stor vikt att utvärdera hur olika interventioner för att minska skuldbeläggande av brottsoffer ska utföras och implementeras i samhället för att få önskvärd effekt. Det finns nya studier som tyder på en så kallad "backlash effekt", det vill säga ett motstånd. Dobbin och Kalev (2020) skriver att interventioner som syftar till att minska sexuella trakasserier på arbetsplatser ofta inte får önskvärd effekt. En anledning som de lyfter till detta kan vara att sådana interventioner ofta är obligatoriska, vilket tvingar män att rikta uppmärksamhet till problematiken, och kan av vissa män som att de oskyldigt utpekade som en del av problemet. Genom att starta en intervention med att indikera att en del av gruppens individer är problemet kan många gånger leda till ett direkt motstånd och ett ointresse att engagera sig. Viss forskning pekar på att interventioner till och med kan leda till att män blir mer benägna att skuldbelägga kvinnor. Således menar Dobbin och Kalev (2020) att det är av högsta vikt att hitta rätt form av träning som inte skapar denna typ av backlash.

Syftet med den här studien är att undersöka huruvida en experimentell manipulation, innehållandes utdrag från media i form av en text som kan uppfattas som skuldbeläggande av brottsoffer, eller som problematiserar skuldbeläggande, påverkar skattning av skuldbeläggande av brottsoffer. Vi avser även att undersöka om mäns grad av sexism relaterar till deras skuldbeläggande.

Sexism. Sexism definieras som diskriminerande och fördomsfulla övertygelser riktade mot ett av de två könen, vanligtvis kvinnor. (American Psychological Association, 2018). Kopplingen mellan sexism och skuldbeläggande av brottsoffer har bland annat påvisats i en studie av Abrams et al., (2003). Författarna beskriver begreppet ambivalent sexism som omfattar fientlig sexism (hostile sexism) och välvillig sexism (benevolent sexism). Fientlig sexism uttrycks genom negativa omdömen av kvinnor samt redogörelser om hur kvinnor försöker kontrollera män och tillskansa sig mäns makt. Den välvilliga sexismen karaktäriseras istället av attityder mot kvinnor som är sexistiska i den mån att de är stereotypiska och begränsar kvinnans roll, men som ändå är positiva i sin framtoning. Välvillig sexism är begränsad på så vis att de med hög välvillig sexism anser kvinnan vara speciell och i behov av beskydd. Detta innebär även att kvinnor förväntas bete sig på ett sätt

som är i linje med förväntningarna på dem, och frångår hon detta, skuldbeläggs hon i högre grad om hon blir utsatt för brott (Abrams et al., 2003).

Abrams et al. (2003) redovisar i sin studie att deltagarna med en hög grad av välvillig sexism var mer benägna att skuldbelägga offret, framförallt då brottsoffer och förövare kände varandra, än vad individer med låg grad av välvillig sexism gjorde. Detta då kvinnan uppfattades av välvilliga sexister som att hon brutit mot könsnormer och således attribueras mer skuld. Fientlig sexism antas istället rättfärdiga sexuellt våld, där en högre grad av fientlig sexism tycktes öka benägenheten för att våldta. Ytterligare forskning (Rollero & Tartaglia, 2019) stödjer detta antagande och menar på att grundat i teorin om ambivalent sexism, att de som erhåller sexistiska attityder har högre acceptans av våldtäktsmyter än de som inte har sexistiska attityder.

Zehnter et al., (2021) skriver om en ny form av sexism som nyligen tagit fäste i samhället, nämligen tron på sexismskifte (belief in sexism shift, BSS). Denna form av sexism karaktäriseras av tron om att män blivit det primära offret för sexism. Detta skifte i fokus innebär att en uppfattning idag är att män lider mer av diskriminering än vad kvinnor gör, vilket ska påpekas inte stöds av offentliga kartläggningar (Statistikmyndigheten, 2021; Diskrimineringsombudsmannen 2023). Istället för att se kvinnornas framsteg i samhället som någonting positivt och att samhället blir mer jämställt anses istället kvinnans framflyttade position som någonting negativt, enligt teorin om sexismskifte. Det anses dessutom utöver detta vara någonting som sker på bekostnad av männen. Zehnter et al., (2021) menar att en stor del individer i samhället upplever att sexismen har bytt fokus från kvinnor till män, där män tenderar att visa högre genomsnittliga nivåer av tron på sexismskifte än kvinnor.

I den här studien vill vi utöka tidigare forskning genom att undersöka om tron på sexismskifte relaterar till skuldbeläggande av våldtäktsoffer, på så sätt att män som är mer benägna att tro att det numera är män som diskrimineras i samhället också i högre grad skuldbelägger kvinnor som våldtas.

Även andra forskare har uppmärksammat fenomenet (Ruthig et al., 2017) och talar om begreppet zero-sum perspective (ZSP) som refererar till en uppfattning att reducerad diskriminering mot kvinnor direkt korresponderar med ökad diskriminering av män. Genom detta synsätt menar forskare att arbetet mot jämställdhet stannar av då det finns en tro att könsdiskriminering inte längre förekommer, vilket hämmar kvinnors utveckling eftersom det finns en tro om att denna utveckling sker på bekostnad av männens förutsättningar. Kvinnors vinster tycks på så vis, i vissa personers uppfattning, vara direkt kopplade till männens förluster. Forskare (Ruthig et al., 2017) pekar på att män är mer godkännande av ZSP jämfört

med vad kvinnor är. Även andra faktorer som exempelvis utbildning, politisk orientering och grad av sexism påverkar hur väl man godkänner ZSP där låg utbildning, konservativ politisk orientering och hög grad av sexism ger större godkännande av ZSP.

Tron på sexismskifte menar Zehnter et al., (2021) särskiljer sig från ambivalent sexism, varför de talar om att en ny form av sexism som uppstått. Likväl som att de med fientlig sexism uttrycker negativa omdömen om kvinnor, gör tron på sexismskifte lika så. Tron på sexismskifte är dock inte lika uppenbart då den gömmer negativa omdömen av kvinnor bakom ett manligt offerskap. Precis som välvillig sexism är tron på sexismskifte en subtil form av sexism som döljer denna på olika sätt. Medan välvillig sexism döljs genom att sätta kvinnan på en piedestal och ge henne beröm, då hon fogar sig efter rådande könsnormer, så flyttar tron på sexismskifte istället fokuset från kvinnorna till männen. Detta skifte i fokus kan anses vara skadligt då denna form av sexism inte alltid uppfattas som sexism eftersom fokuset ligger på männen som offer, snarare än på kvinnorna (Zehnter et al., 2021).

En studie gjord vid Göteborgs universitet av Off et al., (2022) visar att även vissa svenska män har uppfattningen att det numera är män som diskrimineras. Studien belyser att det pågår ett bakslag eller en motreaktion mot jämställdhet där främst unga män är mer sannolika att se kvinnors framsteg som ett hot mot männens möjligheter.

Ytterligare en artikel skriven av Off (2023) argumenterar för att även om Sverige ses som ett framstående land när det gäller jämställdhet har den senaste tidens händelser gjort att det är extra intressant att studera attityder om kön, samt diskutera genus då begreppet blivit mer framträdande i Sverige. Dessa händelser syftar till MeToo-rörelsen, det amerikanska presidentvalet 2017, samtyckeslagen som antogs i Sverige 2018, samt flera skandaler såsom exempelvis den i Svenska Akademien. Artikeln argumenterar för att i och med att könsfrågan dominerat i svenska samhället trots allt skapat en motreaktion där allt fler väljare, framförallt de med konservativa värderingar om kön, blivit mer benägna att rösta på partier som har genomgående mindre progressiva attityder om kön än andra väljare (Off, 2023).

Syfte och hypoteser

Syftet med den här studien är att undersöka huruvida en experimentell manipulation, innehållandes utdrag från media i form av en text som kan uppfattas som skuldbeläggande av brottsoffer, eller som problematiserar skuldbeläggande, påverkar skattning av skuldbeläggande av brottsoffer. Vi undersöker även könsskillnader i graden av skuldbeläggande och i tron på sexismskifte, samt om män som i högre grad tror att det skett

ett skifte i sexism, är mer benägna att skuldbelägga våldtäktsoffer än andra män. Studiens hypoteser är följande:

1. Skuldbeläggande av våldtäktsoffer är högre för deltagare som läst en text som skuldbelägger brottsoffer jämfört med de som läser en text som problematiserar skuldbeläggande av våldtäktsoffer, och kontrollgruppen
2. Män skattar högre än kvinnor på a) skuldbeläggande av våldtäktsoffer och b) tron på sexismskifte
3. Män som i högre grad tror på sexismskifte skuldbelägger våldtäktsoffer i högre grad

Metod

Design

Studien hade en experimentell metod och var en tvärsnittsstudie där samtliga deltagare randomiserades till tre betingelser: skuldbeläggande av brottsoffer, problematisering av skuldbeläggande av brottsoffer, eller till en kontrollgrupp. Manipulationen bestod av publicerade texter från media, skrivna av journalister, som vi upplevde antingen skuldbelade ett brottsoffer för sexualbrott eller problematiserade skuldbeläggande av brottsoffer för sexualbrott. Kontrollgruppen fick inte läsa någon text. Studien utfördes i det digitala enkätverktyget Qualtrics.

Deltagare

Totalt påbörjade 521 personer enkäten och 331 personer avslutade den. Av dessa 331 personer så uppgav 83% ($n = 275$) av dessa att de var kvinnor och 17 % ($n = 56$) att de var män (M ålder = 40.3, $SD = 16.1$).

De återstående deltagarna (efter bortfall) hade randomiserats till betingelserna: skuldbeläggande av brottsoffer ($n = 111$), problematiserande av skuldbeläggande av brottsoffer ($n = 93$) samt kontrollgrupp ($n = 127$).

Deltagarna uppgav därefter sin huvudsysselsättning och politiska färg. Av 331 deltagare angav 63,4% ($n = 210$) att de arbetade, 23,6% ($n = 78$) att de studerade, 11,2% ($n = 37$) de var pensionerade, 0,6% ($n = 2$) att de var arbetsökande och 1,2% ($n = 4$) angav annat. Vid angivning av politisk färg fick deltagarna skatta på en skala där 1 innebar extremt till vänster, 4 mitten och 7 extremt till höger. Medelvärdet för de 331 deltagarna var ($M = 3,56$, $SD = 1,31$).

Material

Experimentell manipulation

Grupperna med manipulation fick läsa en av två texter som varit vitt spridda i svensk media. I den ena texten uttrycker en journalist åsikter som kan tolkas som skuldbeläggande för ett brottsoffer för sexualbrott (bilaga 1). Exempel på utdrag från text;

... Det här är en klassisk historia. En kvinna flirtar vilt med en man samtidigt som båda dricker ansenliga mängder alkohol. Mannen tror att kvinnan är villig att ligga med honom. Det är hon sällan. Hon är bara så full att hon inte orkar protestera... I den andra texten beskriver en journalist problemet att vissa uttrycker åsikter som är skuldbeläggande för ett brottsoffer för sexualbrott (bilaga 2). Exempel på utdrag från text;

En advokat som i decennier företrätt kvinnor som utsatts för sexuella övergrepp är starkt kritisk till Lisas blogginlägg.

– ... det hon skriver går ut på att skuldbelägga den som blir utsatt för våldtäkt, säger advokaten i en skriftlig kommentar.

– Att skuldbelägga den som blir våldtagen handlar om ren okunskap. Att läsa Lisas text som våldtäktsoffer måste vara väldigt ledsamt och samtidigt kränkande.

En tredje grupp forskningspersoner, som fungerade som kontrollgrupp, fick inte läsa någon text. För att säkerställa att deltagarna i de två grupperna med manipulation läst texterna nogga uppmanades deltagarna att reflektera hur de skulle vilja återberätta texten för en vän. Därefter ombads forskningspersonerna att ge en kort sammanfattning för att summera vad som upplevts viktigt i texten. Denna information erhöll forskningspersonerna i samband med instruktionerna till enkäten. Kontrollgruppen behövde inte svara på denna fråga då de inte läst någon text. Efter att forskningspersonerna, i de två grupperna med manipulation, tagit del av det tilldelade materialet fick samtliga grupper besvara totalt 52 enkätfrågor.

Skuldbeläggande av brottsoffer (Victim blaming)

För att mäta skuldbeläggande av brottsoffer (victim blaming) så använde vi skalan Illinois rape myth acceptance scale (Payne et al., 1999). Skalan består av 45 frågor och har 8 delskalor; "hon bad om det" (she asked for it), "det var ingen riktig våldtäkt" (it wasn't really rape), "han menade det inte" (he didn't mean to), "hon ville det" (she wanted it), "hon ljög" (she lied), "våldtäkt är en trivial händelse" (rape is a trivial event), "våldtäkt är en avvikande händelse" (rape is a deviant event) och fyllnadsmedel (filler item) som inte är poängsatt. Exempel på frågor är "Kvinnor som ertappas med att ha varit otrogna hävdar ibland att det var våldtäkt" och "Om en kvinna går hem med en okänd man, så är det hennes eget fel om hon blir våldtagen". Se bilaga 5 för samtliga frågor i skalan.

Av utrymmesskäl så kortades skalan ner med 1 item per delskala. De borttagna frågorna upplevdes, av studiens författare, som snarlika skalans resterande frågor och således överflödiga. De frågor som togs bort var fråga 17, 23, 27, 31, 32, 38, 39, 41, vilket motsvarade ett item per delskala.

Skalan var ursprungligen på engelska och översattes till svenska med hjälp av så kallad back translation. Skalan besvarades från 1 (instämmer inte alls) till 7 (instämmer helt). Reliabiliteten var god med Cronbachs alfa = 0.891.

Tron på sexismskifte (Belief in sexism shift)

För att mäta nivån av tron på sexismskifte använde studien sig av skalan Belief in sexism shift scale, BSS (Zehnter et al., 2021). Skalan består av 15 frågor. Exempel på frågor är "Nuförtiden är män mer diskriminerade än kvinnor" och "Feminism handlar om att prioritera kvinnor framför män". Även denna skala är på engelska men då det sedan tidigare fanns en publicerad svensk översättning så användes denna (Borefur & Murray, 2021). Se bilaga 6 för samtliga frågor i skalan. Reliabiliteten var god med Cronbachs alfa = 0.892.

Procedur

Efter informerat samtycke (se etik nedan) så inleddes enkäten med 5 demografiska frågor som berörde upplevd könsidentitet, juridiskt kön, ålder, politisk färg och huvudsysselsättning. Därefter slumpades samtliga forskningspersoner i studien till antingen en kontrollgrupp som inte fick läsa en text, eller till en av de två grupperna med manipulation.

Deltagarna till studien rekryterades genom ett så kallat snöbollsurval, vilket innebar att vi kontaktade nyckelpersoner som sedan kunde kontakta ytterligare deltagare via mail. Vi delade även studien via sociala forum så som Facebook och Instagram. För att få en så stor bredd i deltagare som möjligt sökte vi oss olika grupper. Exempel på grupper vi sökte oss till var nämndemän i Skåne, anställda hos Malmö stad, politiskt aktiva personer i Malmö (samtliga partier som är med i riksdagen) samt åklagare och poliser. Vi hörde även av oss till nuvarande och tidigare studiekamrater, samt familj och vänner. Vi delade enkäten i grupper på Facebook, specifikt en sådan som vänder sig till beteendevetare samt en som kallar sig för separatistisk då den vänder sig till "tjejer och icke-binära". Enkätundersökningen var öppen i 12 dagar.

Etik

Då sexualbrott kan upplevas som ett känsligt ämne så informerades forskningspersonerna om att studiens syfte var att undersöka attityder om sexualbrott och att detta kan uppfattas som känsligt. Forskningspersonerna informerades även om att deltagandet

var anonymt och att inga personuppgifter, IP-adresser eller andra känsliga uppgifter samlades in. Därefter fick forskningspersonerna fylla i ett obligatoriskt samtycke där de intygar att de har läst informationen om studien, är över 18 år och samtycker till att delta i studien. Utan detta samtycke kunde forskningspersonerna inte gå vidare i enkäten.

För att inte påverka svaren hos forskningspersonerna informerades de först om den experimentella manipulationen (att deltagare läst olika texter eller tillhört en kontrollgrupp) efter att de fyllt i frågorna och enkäten slutförts. I slutet av enkäten fanns en debriefing som innehöll en förklaring och förtydligande kring studiens syfte samt metod. I slutet av debriefingen så gavs även information om vart det går att vända sig vid utsatthet för sexualbrott (se bilaga 7).

Det kan i studien finnas en etisk risk kopplat till ”påverkan”, vilket syftar till att studien kan innebära “en uppenbar risk för att skada” forskningspersonen psykiskt (SFS, 2003), då studien har en experimentell manipulation. Som beskrivet ovan avser studien att undersöka om utdrag från media (innehållandes information om skuldbeläggande av brottsoffer eller ett problematiserande av detta, som relaterar till skuldbeläggande av brottsoffer) kan minska eller öka skuldbeläggandet av brottsoffer. Det kan dock invändas att det går att anta att samhällsmedborgare, likt studiens deltagare, redan möts av liknande budskap i media (eller dessa som har varit publicerade). Det är viktigt att genom denna typ av forskning öka förståelsen för vilka effekter skuldbeläggande av brottsoffer kan ha. Studien förväntas inte ge några långvariga effekter av ökad eller minskad skuldbeläggning av brottsoffer hos de forskningspersoner som läst de två artiklarna.

Som forskare är vi medvetna om att ämnet skuldbeläggande av brottsoffer för sexualbrott kan upplevas som triggande. Möjligen kan studiens ämne ge känslor som till exempel ilska eller ledsamhet för den som har känt sig utsatt för skuldbeläggande. Det finns en risk att forskningspersonerna känner upprörda känslor då ämnet kan uppfattas som känsligt, dock bedömde vi som studieansvariga att vi inte tror att det kommer att ha någon långvarig effekt hos forskningspersonerna. Skuldbeläggande av brottsoffer är något som diskuteras i samhället och lär inte vara obekant för forskningspersonerna som deltar. Studien har även på ett tydligt sätt informerat kring dess syfte att undersöka attityder om sexualbrott och betonat vikten av frivilligt deltagande.

Resultat

Aktuell analys

Innan analysen påbörjades kontrollerades samplets normalfördelning. Den insamlade datan hade en positiv snedfördelning (skewness = 1.57) och visade på ett signifikant Shapiro-Wilks test ($p < 0.001$) vilket indikerade att studiens data inte var normalfördelad (Navarro & Foxcroft 2022). Därför använde vi icke-parametriska test för analyserna (se nedan)

Hypotes 1

Vi testade först Hypotes 1, det vill säga om skuldbeläggande av våldtäktsoffer är högre för deltagare som läst en text som skuldbelägger brottsoffer jämfört med de som läser en text som problematiserar skuldbeläggande av brottsoffer, och kontrollgruppen.

Med anledning av att datan inte var normalfördelad gjordes ett icke parametriskt Kruskal-Wallis test som visade på en signifikant skillnad mellan grupperna vid skattning av skuldbeläggande av brottsoffer, $\chi^2=11.7$, $df = 2$, $p = 0.003$. Testet visade en effektstorlek, eta squared (η^2), på 0.0354 vilket indikerar en liten till medelstor effekt.

Vidare användes Dwass-Steel-Critchlow-Fligner (DSCF) för att jämföra hur skillnaden såg ut mellan grupperna. Det fanns en signifikant skillnad mellan gruppen som läst om skuldbeläggande av brottsoffer ($M = 1.58$; $SD=0.505$), och kontrollgruppen ($M = 1.37$, $SD = 0.322$; $p = 0.003$). Gruppen som läst om skuldbeläggande av brottsoffer skattade även starkare skuldbeläggande än de som läst om problematiserande av skuldbeläggande av brottsoffer ($M = 1.44$; $SD = 0.477$; $p = 0.033$). Det fanns ingen signifikant skillnad mellan problematiserande av skuldbeläggande av brottsoffer och kontrollgruppen ($p = 0.985$). Resultatet gav stöd till Hypotes 1.

Hypotes 2

Vi testade därefter Hypotes 2, det vill säga om män skattade högre än kvinnor på skuldbeläggande av våldtäktsoffer och tron på sexismskifte. Med anledning av att studiens datan inte hade en normalfördelning användes ett Mann-Whitney U-test för att jämföra skattning av skuldbeläggande av brottsoffer mellan män ($n = 56$) och kvinnor ($n = 276$) (Navarro & Foxcroft, 2022). Resultatet (se Tabell 1) indikerar en signifikant skillnad ($p < 0.001$) mellan de två grupperna och en effektstorlek på 0.395, där män ($M = 1.75$) hade högre medelvärde än kvinnorna ($M = 1.40$) vilket indikerade att män skattade högre skuldbeläggande av brottsoffer än kvinnor.

Ett Mann-Whitney U-test utfördes även för att jämföra skattningen av tron på sexismskifte mellan män ($n = 56$) och kvinnor ($n = 276$; Navarro & Foxcroft, 2022). Resultatet visade på signifikant skillnad ($p < 0.001$) och en effektstorlek på 0.446, där män

($M = 2.82$) hade högre medelvärde än kvinnor ($M = 1.99$) vilket indikerar att män skattade högre tron på sexismskifte än kvinnor. Resultatet gav stöd till Hypotes 2.

Tabell 1

Skattning av män och kvinnor avseende skuldbeläggande av brottsoffer och sexism

	Grupp	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	Mann-whitney <i>U</i>	<i>p</i>	Effektst orlek
IRMAS	Män	56	1.75	0.569	4661	<.001	0.395
	Kvinnor	276	1.40	0.389			
BSS	Män	56	2.82	1.20	4268	<.001	0.446
	Kvinnor	276	1.99	0.857			

Notering: IRMAS står för Illinois rape acceptance scale som avser att mäta skuldbeläggande av offer. BSS mäter tron på sexismskifte. Skalorna sträcker sig mellan 1-7, där 1 motsvarade "instämmer inte alls" och 7 "instämmer helt".

Hypotes 3

Vi testade slutligen Hypotes 3; det vill säga om män som i högre grad tror på sexismskifte skuldbelägger våldtäktsoffer i högre grad än andra män. Detta testas genom en korrelation. Eftersom studiens data inte var normalfördelad så användes Spearman's rho som visade en korrelation på 0.648 ($p < 0.001$) vilket stödde hypotesen.

Diskussion

I den här studien undersökte vi om texter från media som innehöll budskap som kan uppfattas som skuldbeläggande av brottsoffer, och som problematiserar detta fenomen, påverkar skattning av skuldbeläggande av brottsoffer. Resultaten stödde vår huvudhypotes och visade att skuldbeläggande av våldtäktsoffer var högre för deltagare som läst en text som skuldbelägger brottsoffer, jämfört med de deltagare som läst en text som problematiserar skuldbeläggande av brottsoffer samt kontrollgruppen.

Resultatet är i linje med tidigare forskning, som också visat att text som innehåller påståenden som kan uppfattas som skuldbeläggande ökar skattningen av skuldbeläggande av brottsoffer (Franiuk et al., 2008; Schwark & Bohne, 2019). Denna effekt är viktigt att uppmärksamma eftersom skuldbeläggande av brottsoffer är starkt förknippad med välvilliga

attityder mot våldtäkt och större benägenhet att föregå en våldtäkt (Grubb & Turner, 2012; Greger et al., 2007).

Studien visade en signifikant skillnad mellan de som läste problematiserande av skuldbeläggande av brottsoffer och de som läste skuldbeläggande av brottsoffer, men inte mellan problematiserande av skuldbeläggande av brottsoffer och kontrollgruppen. Således går det att argumentera för att manipulationen inte lyckades reducera skuldbeläggandet av brottsoffer utan kanske bara att skuldbeläggande texter ökar skuldbeläggandet. Det är möjligt att svenskar i allmänhet problematiserar skuldbeläggande av brottsoffer, kanske till följd av den livliga samhällsdebatt som pågått sedan ”MeToo”, vilket kan anses vara positivt. För att reducera skuldbeläggande ytterligare kan interventioner som tidigare forskning visat har denna effekt användas, det vill säga perspektivtagande av brottsoffer eller möjliggörande av empati för offret (Diehl et al., 2014; Clevenger et al., 2017; Northcutt Bohmert et al., 2019).

Medias roll i att påverka graden av skuldbeläggande är viktig eftersom skuldbeläggande av brottsoffer i samhället kan bidra till lägre anmälningsbenägenhet hos brottsutsatta och att lägre skuldbeläggande kan leda till att fler anmäler brott som de har utsatts för (Vonderhaar & Carmody, 2015). En låg anmälningsbenägenhet är problematiskt av många skäl. Utöver att förövare går fria och brottsoffer inte får upprättelse så får samhället och rättsväsendet mindre information om beteenden hos gärningspersoner. Detta skulle i förlängningen kunna leda till en avsaknad kring hur omfattande problematiken är och således att färre åtgärder tas för att reducera förekomsten av faktorer som bidrar till ett ökat skuldbeläggande av brottsoffer.

Vidare undersökte studien könsskillnader i skattning av skuldbeläggande av brottsoffer och i tron på sexismskifte. Resultaten gav stöd för vår hypotes att män skattade högre på skuldbeläggande av offer för sexualbrott, samt skattade högre tro på sexismskifte än kvinnor gjorde. Detta resultat gick i linje med vad tidigare forskning pekat på, där män visat sig vara mer benägna än kvinnor att tillskriva brottsoffer skuld samt ha högre nivåer av sexism (Hayes et al., 2013; Greger et al., 2007; Ruthig et al., 2017; Zehnter et al., 2021). Att män i större grad än kvinnor skuldbelägger brottsoffer samt har en högre grad av sexism är viktigt att åskådliggöra för syftet att förstå hur detta skadliga fenomen kan motverkas.

Resultaten stödde även hypotesen att män som i högre grad tror på sexismskifte skuldbelägger brottsoffer i högre grad. Vi kunde se ett starkt sådant samband hos männen i vår studie vilket kan visa på att det fortsatt finns stor okunskap kring hur jämställdheten i Sverige faktiskt ser ut.

Sambandet vi såg hos män utökar tidigare studier då tron på sexismskifte inte prövats mot skuldbeläggande av brottsoffer tidigare. Resultatet går dock i linje med studier som visat att andra typer av sexism kopplas till skuldbeläggande (Abrams et al., 2003; Rollero & Tartaglia, 2019). Dock behöver ytterligare studier göras för att vidare kunna påstå detta samband, med anledning av vårt låga antal manliga deltagande ($n=56$).

Begränsningar

Studien har vissa begränsningar när det kommer till metod och design. Enkätundersökningar innehållandes självskattning kan ha somliga begränsningar då dessa svar inte alltid kan antas vara en direkt spegling av respondenternas sanningsenliga känslor eller attityder. Detta då respondenterna kan känna sig pressade eller tvungna att svara på ett särskilt eller visst sätt. Teorin om social desirability bias (Singh & Tir, 2023) menar på att detta är en grundläggande begränsning när det kommer till allmän forskning men särskilt enkätundersökningar, då deltagarna själva får rapportera sina svar genom självskattning. Det antas grunda sig i respondenternas uppfattning om att vissa attityder och åsikter inte anses vara lika accepterade i samhället som andra. Detta är vi som författare medvetna om och kan även omfatta denna studien då ämnen som skuldbeläggande av brottsoffer, våldtäkt och sexism kan anses vara av särskilt känslig karaktär. Detta kan i sin tur påverka studiens externa validitet och detta bör vi som författare ta i beaktning vid tolkning av resultaten.

Vidare är studiens sample av deltagare ($n=331$) en viss begränsning. Då studiens deltagare mestadels var kvinnor ($n=275$), och antalet män ($n=56$) var relativt lågt, påverkar det studiens externa validitet då detta medför att det är svårt att generalisera studiens resultat till en större population, särskilt för män (Lundh & Nilsson, 2018). Det låga antalet män som deltog begränsade även våra analyser, då vi inte hade möjlighet (p.g.a. power) att testa interaktioner av kön och experimentell betingelse. Vi rekommenderar att studien replikeras i andra populationer och med fler deltagare.

Studiens data var snedfördelade, vilket även rapporterats i tidigare studier framförallt för skalan IRMAS, då deltagarnas svar ofta ligger nära de lägre nivåerna i skalan vilket ger en positiv snedfördelning (Greger et al., 2007). En snedfördelad distribution har flera negativa aspekter när det kommer till analys av datan, då flera av dessa analyser kräver antagandet om normalfördelning och således fick icke parametriska test utföras (Navarro & Foxcroft, 2022). Men det är värt att påminna sig om att det är ett bra resultat, eftersom det antyder att de flesta individer har lågt skuldbeläggande av brottsoffer.

Vidare ser vi på viss begränsning i studiens manipulation, främst när det kommer till texten som problematiserar skuldbeläggande av brottsoffer. Detta med tanke på att det inte

påvisades en signifikant skillnad mellan problematiserande av skuldbeläggning av brottsoffer och kontrollgrupper, som indikerar att manipulationen möjligen inte lyckades reducera skuldbeläggandet av brottsoffer. Om teorier för minskning av skuldbeläggande av brottsoffer hade tillämpats på ett mer tydligt och strukturerat sätt, tror vi att skillnaden mellan gruppen med problematiserande av skuldbeläggande av brottsoffer och kontrollgruppen skulle bli tydligare där det eventuellt skulle bli mer framträdande att det är möjligt att även minska skuldbeläggande av brottsoffer.

Gällande bortfall så hade studien totalt 190 deltagare som inte genomförde hela enkätstudien och därav inte inkluderades i studiens resultat. Det är dessvärre svårt att dra några vidare slutsatser till huruvida dessa individer hade kunnat påverka det slutgiltiga resultatet. Detta då deltagandet i studien var anonymt, vilket gör att det inte går att identifiera vilka specifika individer som avbrutit studien samt att flertalet deltagare inte valt att ange orsak till detta.

Implikationer

Hur media porträtterar våldsbrott har visat sig ha stor betydelse när det kommer till skuldbeläggande av brottsoffer, och dess influenser på läsare inte får undervärderas (Northcutt Bohmert et al., 2019; Schwark & Bohne, 2019; Franiuk et al., 2008). Detta påvisas även i denna studie då det finns en tydlig skillnad mellan grupperna som får läsa om skuldbeläggande av brottsoffer jämfört med problematiserande av skuldbeläggande av brottsoffer. Det är därför viktigt att media breddar förståelsen för brott och brottsutsatthet när de skriver om brottsfall. Även om denna studie inte kan särskilja på vad i texten som avgör om brottsoffret skuldbeläggs eller inte, är det viktigt att förstå att vad som sägs och vad som inte sägs skapar förutsättningar för läsarens förståelse. Då tidigare studier (Franiuk et al., 2008) visade på att rubriker och titlar i media innehållandes våldtäktsmyter lett till en större skuldbeläggning av brottsoffer, vill vi påtala vikten av att medias påverkan på läsaren. Således är det viktigt att media objektivt porträtterar och skildrar våldsbrott för att undvika vidare skuldbeläggning av brottsoffer, då detta i annat fall kan innefatta fysiska som psykiska skador samt orsaka ett sämre välmående för den som utsatts (Gerber & Cherneski, 2006).

Vidare är det av stor betydelse att media rapporterar grundligt och ingående om sexualbrott och dess negativa påverkan på brottsoffer. Detta kan innefatta den stigmatisering som våldtäktsoffer kan utsättas för efter sin utsatthet, så kallad sekundär viktimisering (Patterson, 2011), vilket i sin tur kan leda till en marginalisering i samhället och ytterligare utanförskap.

Tidigare forskning visar att utbildning och information om brottsoffers påfrestning samt skador efter utsatthet för våldtäkt, är av stor betydelse när det kommer till en eventuell reducering av skuldbeläggning av brottsoffer. Således är det av stor vikt att vidare informera och utbilda allmänheten kring detta. Som nämnt i inledningen visar även tidigare studier av Gerber och Cherneski (2006) att tidig utbildning kring detta kan ha en påverkan då det kommer till barn och en eventuell framtida skuldbeläggning av kvinnliga brottsoffer.

Utbildning har även betydelse när det kommer till personer som arbetar inom rättsväsendet, då det är de som lagför brott och således avgör skuldfrågan. Om det inte finns kunskap inom rättsväsendet kring vilka mekanismer som ligger bakom skuldbeläggande av brottsoffer finns risken att myter kring våldtäkt, eller tron om offrets trovärdighet där påståenden kring kvinnans beteende ifrågasätts tex vad hon hade på sig, vad hon druckit eller vilken tidigare relation hon haft med förövaren, blir styrande och påverkar skuld- samt ansvarsfrågan. Utbildning till poliser är även av hög vikt eftersom deras incidentrapporter ofta ligger till grund för journalisters texter. Dessa texter som därefter sprids i media har möjlighet att bidra till normer och värderingar i samhället som påverkar skuldbeläggandet av våldtäktsoffer.

Vidare är det viktigt att ha i åtanke hur åtgärder mot skuldbeläggande av brottsoffer ska implementeras. Med anledning av risk för backlash är det viktigt att på ett strukturerat och genomtänkt sätt implementera förebyggande åtgärder, där vissa individer inte målas ut som "problemet" som behöver åtgärdas.

Till framtida studier

En rekommendation till framtida studier som avser att undersöka och vidare studera sambandet mellan skuldbeläggande av brottsoffer och sexism mer ingående, är att förslagsvis använda sig av kompletterande metoder. Kvalitativa intervjuer som sker enskilt eller i fokusgrupper skulle möjligen kunna fånga upp information eller detaljer som kvantitativ metod riskerar att gå miste om. Det skulle genom kvalitativ metod eventuellt kunna gå att fånga upp attityder och åsikter som antingen är svåra att mäta eller avläsa i enkätstudier, men möjligen även fånga upp fler avvikande åsikter. En så kallad blandad design (så kallad mixed method design) skulle kunna komplettera men även utveckla framtida studier om det valda ämnet. (Lund & Nilsson, 2022)

Förslagsvis vore det även intressant om studien replikeras genom att använda sig av en bredare och större målgrupp, för att eventuellt visa på mer tydliga och generaliserbara resultat, och där det tydligare kan visa på att det även är möjligt att reducera skuldbeläggande av brottsoffer.

Vidare forskning bör även, förslagsvis, titta närmre på yrken inom rättsväsendet som exempelvis poliser, nämndemän eller domare eftersom skuldbeläggande av brottsoffer kan påverka deras interaktion med brottsoffret och de konsekvenser som brottet får.

Det är enligt oss av stor vikt och betydelse att forskningen fortsätter att undersöka samband mellan sexism och skuldbeläggning av brottsoffer. Detta är något som kan ha stor betydelse för samhällets insikt och förståelse när det kommer till både sexistiska attityder gentemot kvinnor, våld i nära relation samt inte minst stigmatiseringen av brottsoffer utsatta för sexuella övergrepp. Vidare forskning bör även fokusera på hur vi kan nå den grupp av män som i högre grad tror på sexismskifte, och således skuldbelägger brottsoffer i högre grad. Detta för att finna lämpliga interventioner som kan minska deras sexism och således bidra till mindre skuldbeläggande av brottsoffer.

Slutsats

Denna studie syftade till att undersöka huruvida en experimentell manipulation, innehållandes utdrag från media, påverkade skattning av skuldbeläggande av offer (victim blaming). Vidare undersöktes det även om det fanns skillnad i skattning av skuldbeläggande av offer och sexism hos kvinnor och män. Slutligen undersöktes sambandet mellan sexism och skuldbeläggande av offer hos män. Resultatet visade på att det fanns en signifikant skillnad i skattning av skuldbeläggande beroende på om en läst en text som problematiserar skuldbeläggande jämfört med om en läst text som innehöll skuldbeläggande. Vidare påvisades en skillnad i kön, där män hade större benägenhet att både skatta högre skuldbeläggning av offer och sexism jämfört med kvinnor. Vidare påvisades ett samband mellan sexism och skuldbeläggande av offer hos män, där män som hade högre tro på sexismskifte också skuldbelade våldtäktsoffer mer. Det är viktigt att belysa att media rapporterar heltäckande och varken förminskar eller trivialiserar våldtäktsbrott, för att på så sätt reducera förekomsten av skuldbeläggande av brottsoffer och dess skadliga konsekvenser.

Referenser

- American Psychological Association. (2018) *APA Dictionary of Psychology: Sexism*
<https://dictionary.apa.org/sexism>
- Abrams, D., Viki, G. T., Masser, B., & Bohner, G. (2003). Perceptions of stranger and acquaintance rape: The role of benevolent and hostile sexism in victim blame and rape proclivity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84(1), 111–125.
<https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1037/0022-3514.84.1.111>
- Angelone, D. J., Cantor, N., Marcantonio, T., & Joppa, M. (2021). Does Sexism Mediate the Gender and Rape Myth Acceptance Relationship? *Violence Against Women*, 27(6–7), 748–765. <https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1177/1077801220913632>
- Bohner, G., Reinhard, M.-A., Rutz, S., Sturm, S., Kerschbaum, B., & Effler, D. (1998). Rape myths as neutralizing cognitions: Evidence for a causal impact of anti-victim attitudes on men's self-reported likelihood of raping. *European Journal of Social Psychology*, 28, 257–269
[https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1099-0992\(199803/04\)28:2<257::AID-EJSP871>3.0.CO;2-1](https://doi.org/10.1002/(SICI)1099-0992(199803/04)28:2<257::AID-EJSP871>3.0.CO;2-1)
- Bieneck, S., & Krahe, B. (2011). Blaming the victim and exonerating the perpetrator in cases of rape and robbery: Is there a double standard? *Journal of Interpersonal Violence*, 26(9), 1785–1797. <https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1177/0886260510372945>
- Burt, M. R. (1980). Cultural myths and supports for rape. *Journal of Personality and Social Psychology*, 38(2), 217–230. <https://doi.org/10.1037//0022-3514.38.2.217>
- Brottsförebyggande rådet (2020). Anmälda och uppklarade våldtäkter i Europa: Svårigheter vid internationella jämförelser. *Rapport 2020:2*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
https://bra.se/download/18.7d27ebd916ea64de5306c556/1601388382121/2020_2_Anmalda_och_uppklarade_valdtakter_i_Europa.pdf
- Brottsförebyggande rådet (2017). Brottsutvecklingen i Sverige fram till år 2015. *Rapport 2017:5*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
https://bra.se/download/18.4a33c027159a89523b1ae6a8/1557227832989/2017_5_Brottsutvecklingen_i_Sverige_fram_till_ar_2015.pdf
- Brottsförebyggande rådet (2020). Den nya samtyckeslagen i praktiken: En uppföljning av 2018 års förändringar av lagreglerna rörande våldtäkt. *Rapport 2020:6*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
https://bra.se/download/18.7d27ebd916ea64de5306522c/1614334749612/2020_6_Den_nya_samtyckeslagen_i_praktiken.pdf

- Brottsförebyggande rådet (2019). Indikationer på sexualbrottsutvecklingen 2005-2017. *Rapport 2019:5*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
https://bra.se/download/18.62c6cfa2166eca5d70e1919f/1615395124460/2019_5_Indikatorer_%20pa_sexualbrottsutvecklingen_2005_2017.pdf
- Brottsförebyggande rådet (2023). Statistik om brottstyper: Våldtäkt och sexualbrott. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
<https://bra.se/statistik/statistik-om-brottstyper/valdtakt-och-sexualbrott.html>
- Brottsförebyggande rådet (2019). Våldtäkt från anmälan till dom: En studie av rättsväsendets arbete med våldtäktsärenden. *Rapport 2019:9*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
https://bra.se/download/18.62c6cfa2166eca5d70e18f68/1615395291012/2019_9_Valdtakt_fran_anmalan_till_dom.pdf
- Brottsförebyggande rådet (2015). Våldtäktsbrottets hantering i rättskedjan. *Kortanalys 9*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
https://bra.se/download/18.31d7fffa1504bbffea0abf49/1450440526618/2015_Valdtaktsbrottets_hantering_i_rattskedjan.pdf
- Clevenger, S., Navarro, J. N., & Gregory, L. K. (2017). Seeing Life in their Shoes: Fostering Empathy Toward Victims of Interpersonal Violence through Five Active Learning Activities. *Journal of Criminal Justice Education*, 28(3), 393–410.
<https://doi.org/10.1080/10511253.2016.1256417>
- Diehl, C., Glaser, T., & Bohner, G. (2014). Face the consequences: Learning about victim's suffering reduces sexual harassment myth acceptance and men's likelihood to sexually harass. *Aggressive Behavior*, 40(6), 489–503.
<https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1002/ab.21553>
- Diskrimineringsombudsmannen (2023). Förekomst av diskriminering 2023: Årlig rapport från Diskrimineringsombudsmannen. *Rapport 2023:3*.
<https://www.do.se/download/18.77905f1e187dbe94e99358/1683778390959/rapport-for-ekomst-av-diskriminering-2023.pdf>
- Franiuk, R., Seefeldt, J. L., & Vandello, J. A. (2008). Prevalence of rape myths in headlines and their effects on attitudes toward rape. *Sex Roles: A Journal of Research*, 58(11–12), 790–801. <https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1007/s11199-007-9372-4>
- Gerber, G. L., & Cherneski, L. (2006). Sexual aggression toward women: reducing the prevalence. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1087, 35–46.
<https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1196/annals.1385.007>

- Gerger, H., Kley, H., Bohner, G., & Siebler, F. (2007). The acceptance of modern myths about sexual aggression scale: Development and validation in German and English. *Aggressive Behavior*, 33(5), 422–440.
<https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1002/ab.20195>
- Grubb, A., & Harrower, J. (2008). Attribution of blame in cases of rape: An analysis of participant gender, type of rape and perceived similarity to the victim. *Aggression and Violent Behavior*, 13(5), 396–405.
<https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1016/j.avb.2008.06.006>
- Grubb, A., & Turner, E. (2012). Attribution of blame in rape cases: A review of the impact of rape myth acceptance, gender role conformity and substance use on victim blaming. *Aggression and Violent Behavior*, 17(5), 443–452.
<https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1016/j.avb.2012.06.002>
- Hayes, R. M., Lorenz, K., & Bell, K. A. (2013). Victim Blaming Others: Rape Myth Acceptance and the Just World Belief. *Feminist Criminology*, 8(3), 202–220.
<https://journals-sagepub-com.ludwig.lub.lu.se/doi/pdf/10.1177/1557085113484788>
- Klement, K. R., Sagarin, B. J., & Skowronski, J. J. (2019). Accusers Lie and Other Myths: Rape Myth Acceptance Predicts Judgments Made About Accusers and Accused Perpetrators in a Rape Case. *Sex Roles: A Journal of Research*, 81(1–2), 16–33.
<https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1007/s11199-018-0950-4>
- Schwark, S., & Bohner, G. (2019). Sexual violence—'Victim' or "survivor": News images affect explicit and implicit judgments of blame. *Violence Against Women*, 25(12), 1491–1509. <https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1177/1077801218820202>
- Lerner, M. J., & Miller, D. T. (1978). Just world research and the attribution process: Looking back and ahead. *Psychological Bulletin*, 85(5), 1030-1051–1051.
<https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1037/0033-2909.85.5.1030>
- Lundh, L.G., & Nilsson, A. (2018). *Psykologin som vetenskap: Vetenskapsteoretiska och forskningsmetodologiska grunder*. Studentlitteratur AB.
- Maes, C., Van Ouytsel, J. & Vandenbosch, L. (2023) Victim Blaming and Non-Consensual Forwarding of Sexts Among Late Adolescents and Young Adults. *Arch Sex Behav*.
<https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1007/s10508-023-02537-2>
- Murray, K., & Borefur, A. (2021). Belief in Sexism Shift (BSS): Har män blivit de nya offren för sexism? : Validering av ny sexism skala - Hur förhåller sig BSS till Modern sexism, personlighet och sexism på arbetsplatsen? (Dissertation)
<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:su:diva-194393>

- Nafuka, N., & Shino, E. (2014). Rape myths and victim blaming: A study of attitudes of university students in Namibia. *Journal for Studies in Humanities & Social Sciences*, 3(1/2), 81–98
<https://ludwig.lub.lu.se/login?url=https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=ip.uid&db=a9h&AN=118950314&site=eds-live&scope=site>
- Navarro DJ and Foxcroft DR (2022). learning statistics with jamovi: a tutorial for psychology students and other beginners. (Version 0.75). DOI: [10.24384/hgc3-7p15](https://doi.org/10.24384/hgc3-7p15)
- Northcutt Bohmert, M., Allison, K., & Ducate, C. (2019). “A Rape Was Reported”: Construction of Crime in a University Newspaper. *Feminist Media Studies*, 19(6), 873–889. <https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1080/14680777.2018.1509104>
- Off, G. (2023). Gender equality salience, backlash and radical right voting in the gender-equal context of Sweden. *West European Politics*, 46(3), 451–476.
<https://doi.org/10.1080/01402382.2022.2084986>
- Off, G., Charron, N., & Alexander, A. (2022). Who perceives women’s rights as threatening to men and boys? Explaining modern sexism among young men in Europe. *Frontiers in Political Science*, 4. <https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.3389/fpos.2022.909811>
- Payne, D. L., Lonsway, K. A., & Fitzgerald, L. F. (1999). Rape myth acceptance: Exploration of its structure and its measurement using the Illinois Rape Myth Acceptance Scale. *Journal of Research in Personality*, 33(1), 27–68.
<https://doi.org/10.1006/jrpe.1998.2238>
- Rape Crisis England & Wales (2023). What is rape culture? Hämtad 16 maj, 2023 från <https://rapecrisis.org.uk/get-informed/about-sexual-violence/what-is-rape-culture/>
- Rollero, C., & Tartaglia, S. (2019). The effect of sexism and rape myths on victim blame. *Sexuality & Culture: An Interdisciplinary Quarterly*, 23(1), 209–219.
<https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1007/s12119-018-9549-8>
- Romero-Sánchez, M., Megías, J. L., & Krahé, B. (2012). The Role of Alcohol and Victim Sexual Interest in Spanish Students’ Perceptions of Sexual Assault. *Journal of Interpersonal Violence*, 27(11), 2230–2258.
<https://doi.org/10.1177/0886260511432149>
- Ruthig, J. C., Kehn, A., Gamblin, B. W., Vanderzanden, K., & Jones, K. (2017). When Women’s Gains Equal Men’s Losses: Predicting a Zero-Sum Perspective of Gender Status. *Sex Roles: A Journal of Research*, 76(1–2), 17–26.
<https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1007/s11199-016-0651-9>
- SFS (2003:460). *Lag (2003:460) om etikprövning av forskning som avser*

människor. Utbildningsdepartementet.

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2003460-om-etikprovning-av-forskning-som_sfs-2003-460

- Shaver, K. G. (1970). Defensive Attribution: Effects of Severity and Relevance on the Responsibility Assigned for an Accident. *Journal of Personality & Social Psychology*, 14(2), 101–113. <https://doi.org/10.1037/h0028777>
- Singh, S. P., & Tir, J. (2023). Threat-Inducing Violent Events Exacerbate Social Desirability Bias in Survey Responses. *American Journal of Political Science* (John Wiley & Sons, Inc.), 67(1), 154–169. <https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1111/ajps.12615>
- Sleath, E., & Bull, R. (2012). Comparing Rape Victim and Perpetrator Blaming in a Police Officer Sample: Differences between Police Officers with and without Special Training. *Criminal Justice and Behavior*, 39(5), 646–665. <https://heinonline-org.ludwig.lub.lu.se/HOL/Page?handle=hein.journals/crmjusbhv39&div=43>
- Skov, Marie & Mastrikt, Sarah & Jensen, Andreas. (2021). Comparing Rape Myth Acceptance Among Police Trainees and Medical Students: A Preliminary Danish Validation of the Updated Illinois Rape Myth Acceptance Scale. *Violence Against Women*. 28. <https://doi.org/10.1177/10778012211038967>
- Statistikmyndigheten (2021). Delmål 10.3 - Säkerställ lika rättigheter för alla och utrota diskriminering. <https://www.scb.se/hitta-statistik/temaomraden/agenda-2030/mal-10/delmål-10.3/>
- Strömwall, L. A., Alfredsson, H., & Landström, S. (2013). Blame attributions and rape: Effects of belief in a just world and relationship level. *Legal & Criminological Psychology*, 18(2), 254–261. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8333.2012.02044.x>)
- Suarez, E., & Gadalla, T. M. (2010). Stop Blaming the Victim: A Meta-Analysis on Rape Myths. *Journal of Interpersonal Violence*, 25(11), 2010–2035. <https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1177/0886260509354503>
- Van der Bruggen, M., & Grubb, A. (2014). A review of the literature relating to rape victim blaming: An analysis of the impact of observer and victim characteristics on attribution of blame in rape cases. *Aggression and Violent Behavior*, 19(5), 523–531. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2014.07.008>.
- Vetenskapliga rådet (2017) *God forskningsred*. https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/God-forskningssed_VR_2017.pdf

Vonderhaar, R. L., & Carmody, D. C. (2015). There are no "innocent victims": the influence of just world beliefs and prior victimization on rape myth acceptance. *Journal of interpersonal violence, 30*(10), 1615–1632.

<https://doi.org/10.1177/0886260514549196>

Zehnter, M. K., Manzi, F., Shrout, P. E., & Heilman, M. E. (2021). Belief in sexism shift: Defining a new form of contemporary sexism and introducing the belief in sexism shift scale (BSS scale). *PLoS ONE, 16*(3).

<https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1371/journal.pone.0248374>

Appendix

Appendix 1

Utdrag från media innehållandes skuldbeläggande av brottsoffer

Bakgrund: En journalist, här kallad Sara, har berättat i media om ett sexuellt övergrepp hon utsatts för. En kollega uttalar sig i sin välbesökta blogg om Saras berättelse. Ett urklipp från bloggen lyder så här:

”... Det här är en klassisk historia. En kvinna flirtar vilt med en man samtidigt som båda dricker ansenliga mängder alkohol. Mannen tror att kvinnan är villig att ligga med honom. Det är hon sällan. Hon är bara så full att hon inte orkar protestera. Kvinnans försvarslösa (men faktiskt självförvållade) situation utnyttjas av mannen som försöker ligga med henne. Ibland lyckas han, ibland inte. Om alla kvinnor i världen bestämde sig för att berätta om alla sina erfarenheter av män som velat ligga med dem i berusat tillstånd och ofta i samband med fester så skulle det inte finnas något annat att prata eller skriva om. Om samma kvinnor dessutom under sitt liv efteråt uppenbarligen inte ägnat särskilt många tankar åt dessa ”övergrepp” förrän nu, så förefaller deras sent påkomna berättelser vara ännu mer obegripliga.”

Appendix 2

Utdrag från media innehållandes problematiserande av skuldbeläggande av brottsoffer

Bakgrund: En journalist, här kallad Sara, har berättat i media om ett sexuellt övergrepp hon utsatts för. En kollega, här kallad Lisa, uttalar sig i sin blogg om Saras berättelse. En kvällstidning skriver det följande (utdrag, namnen är utbytta):

” Lisa tycker inte alls att det rör sig om något övergrepp, utan menar på att Sara har sig själv att skylla för det som skedde: ”Fallet är en klassiker. Det hon i dag kallar våldtäkt alternativt sexuellt övergrepp var hon själv i högsta grad medskyldig till,” skriver Lisa på sin blogg. Anledningen till att Sara är medskyldig är enligt Lisa att hon ”hade druckit sig berusad”. Hon hade flörtat och fått bordskavaljeren att tro att hon ville ligga med honom”.

En advokat som i decennier företrätt kvinnor som utsatts för sexuella övergrepp är starkt kritisk till Lisas blogginlägg.

– ... det hon skriver går ut på att skuldbelägga den som blir utsatt för våldtäkt, säger advokaten i en skriftlig kommentar.

– Att skuldbelägga den som blir våldtagen handlar om ren okunskap. Att läsa Lisas text som våldtäktsoffer måste vara väldigt ledsamt och samtidigt kränkande.

Enligt advokaten är det just skuldbeläggandet av offret som ofta gör det svårt för utsatta kvinnor att gå vidare med till exempel en polisanmälan.

– Orsaken är just att det finns mycket skuld och skam hos offret. Av omgivningen mötts offren av attityder, värderingar som går ut på att skulden och skammen blir större och att skuldbeläggandet blir så allvarligt att många väljer att inte gå till polisen, säger hon.”

Appendix 3

Illinois Rape Myth Acceptance Scale

doi: 10.1037/t05370-000

Illinois Rape Myth Acceptance Scale IRMA

Label	Number	Item
SA-3*	1	If a woman is raped while she is drunk, she is at least somewhat responsible for letting things get out of control.
WI-5*	2	Although most women wouldn't admit it, they generally find being physically forced into sex a real "turn-on."
MT-3	3	When men rape, it is because of their strong desire for sex.
TE-5*	4	If a woman is willing to "make out" with a guy, then it's no big deal if he goes a little further and has sex.
LI-4	5	Women who are caught having an illicit affair sometimes claim that it was rape.
FI-1	6	Newspapers should not release the name of a rape victim to the public.
LI-3	7	Many so-called rape victims are actually women who had sex and "changed their minds" afterwards.
WI-1*	8	Many women secretly desire to be raped.
DE-5	9	Rape mainly occurs on the "bad" side of town.
DE-4	10	Usually, it is only women who do things like hang out in bars and sleep around that are raped.
FI-2*	11	Most rapists are not caught by the police.
NR-1*	12	If a woman doesn't physically fight back, you can't really say that it was rape.
DE-2*	13	Men from nice middle-class homes almost never rape.
TE-1	14	Rape isn't as big a problem as some feminists would like people to think.
SA-2	15	When women go around wearing low-cut tops or short skirts, they're just asking for trouble.
LI-2*	16	Rape accusations are often used as a way of getting back at men.
NR-5	17	A rape probably didn't happen if the woman has no bruises or marks.
WI-4	18	Many women find being forced to have sex very arousing.
SA-4	19	If a woman goes home with a man she doesn't know, it is her own fault if she is raped.
MT-5	20	Rapists are usually sexually frustrated individuals.
FI-3	21	All women should have access to self-defense classes.
DE-3*	22	It is usually only women who dress suggestively that are raped.
WI-2	23	Some women prefer to have sex forced on them so they don't have to feel guilty about it.
NR-3*	24	If the rapist doesn't have a weapon, you really can't call it a rape.
SA-6	25	When a woman is a sexual tease, eventually she is going to get into trouble.
TE-3	26	Being raped isn't as bad as being mugged and beaten.
DE-7*	27	Rape is unlikely to happen in the woman's own familiar neighborhood.
DE-1	28	In reality, women are almost never raped by their boyfriends.
TE-2*	29	Women tend to exaggerate how much rape affects them.
MT-2	30	When a man is very sexually aroused, he may not even realize that the woman is resisting.
LI-1*	31	A lot of women lead a man on and then they cry rape.
FI-4*	32	It is preferable that a female police officer conduct the questioning when a woman reports a rape.
LI-5	33	A lot of times, women who claim they were raped just have emotional problems.

PsycTESTS™ is a database of the American Psychological Association

**Illinois Rape Myth Acceptance Scale
IRMA**

Label	Number	Item
NR-2	34	If a woman doesn't physically resist sex—even when protesting verbally— it really can't be considered rape.
DE-6	35	Rape almost never happens in the woman's own home.
SA-5*	36	A woman who "teases" men deserves anything that might happen.
SA-8*	37	When women are raped, it's often because the way they said "no" was ambiguous.
TE-4	38	If a woman isn't a virgin, then it shouldn't be a big deal if her date forces her to have sex.
MT-1*	39	Men don't usually intend to force sex on a woman, but sometimes they get too sexually carried away.
F1-5	40	This society should devote more effort to preventing rape.
SA-1*	41	A woman who dresses in skimpy clothes should not be surprised if a man tries to force her to have sex.
MT-4*	42	Rape happens when a man's sex drive gets out of control.
SA-7	43	A woman who goes to the home or apartment of a man on the first date is implying that she wants to have sex.
WI-3	44	Many women actually enjoy sex after the guy uses a little force.
NR-4	45	If a woman claims to have been raped but has no bruises or scrapes, she probably shouldn't be taken too seriously.

Note. * Indicates IRMA-SF (short-form) items; item label prefix refers to the subscale corresponding to the item: SA, *She asked for it*; NR, *It wasn't really rape*; MT, *He didn't mean to*; WI, *She wanted it*; LI, *She lied*; TE, *Rape is a trivial event*; DE, *Rape is a deviant event*; FI, filler item (not scored).

Appendix 4

Belief in Sexism Shift Scale

doi: <http://dx.doi.org/10.1037/t82874-000>

Belief in Sexism Shift Scale

How much do you agree with the following statements?

There are no right or wrong answers. We are interested in *your* opinion!

1 = I strongly *disagree*, 7 = I strongly *agree*

In the US, discrimination against men is on the rise.

Men are not particularly discriminated against.*

If anything, men are more discriminated against than women these days.

Giving women more rights often requires taking away men's rights.

Under the guise of equality for women, men are actually being discriminated against.

In the pursuit of women's rights, the government has neglected men's rights.

Nowadays, men don't have the same chances in the job market as women.

Feminism is about favoring women over men.

Feminism does not discriminate against men.*

All in all, men have more responsibilities and fewer benefits.

In today's society, women can say things that men are not allowed to say.

It is evident that the media is biased against men.

In today's society, men are often punished for acting manly.

All in all, men are well respected in today's society.*

While women can use the "gender-card" to get ahead, men can't.

Note 1. * signifies reverse-coded items.

Note2. We recommend administering the items in a randomized order.

Appendix 5

Svensk översättning av Illinois Rape Myth Acceptance

IRMA

Skala från 1-7, 1 = "not at all agree" and 7 = "very much agree.". (1 = Jag håller absolut inte med, 7 = Jag håller absolut med)

1. SA-3* Om en kvinna är full när hon blir våldtagen så är hon åtminstone något ansvarig för att ha låtit situationen spåra ur
2. WI-5* Även om de flesta kvinnor aldrig skulle erkänna det, så tycker de generellt att det kan vara upphetsande att bli tvingad till sex
3. MT-3 När män våldtar så beror det på deras starka sexlust
4. TE - 5* Om en kvinna är villig att "hängla" med en kille, så är det ingen stor grej om han går lite längre och har sex med henne.
5. LI-4 Kvinnor som ertappas med att ha varit otrogna hävdar ibland att det var våldtäkt
6. FI-1 Tidningar bör inte namnge våldtäktsoffret för allmänheten
7. LI-3 Många så kallade våldtäktsoffer är egentligen kvinnor som haft sex och sedan "ångrat sig" i efterhand.
8. WI-1* Många kvinnor har en hemlig önskan att bli våldtagna
9. DE-5 Våldtäkter sker oftast i utsatta områden
10. DE-4 Det är mest kvinnor som tex går på krogen och ligger runt som blir våldtagna
11. FI-2 De flesta våldtäktsmän blir aldrig gripna av polisen
12. NR-1* Man kan inte hävda att det var en våldtäkt om kvinnan inte gjort fysiskt motstånd.
13. DE-2* Män från fina medelklasshem våldtar nästan aldrig
14. TE-1 Våldtäkter är inte ett så stort problem som många feminister vill få det att framstå
15. SA-2 När kvinnor går runt i lågt skurna toppar och korta kjolar, så ber de om problem
16. LI-2* Våldtäktsanklagelser används ofta som en hämnd mot män
17. NR-5 Det var förmodligen ingen våldtäkt om kvinnan inte har blåmärken eller andra skador efter.
18. WI-4 Många kvinnor finner det upphetsande att bli tvingad till sex.
19. SA-4 Om en kvinna går hem med en okänd man, så är det hennes eget fel om hon blir våldtagen.
20. MT-5 Våldtäktsmän är vanligen sexuellt frustrerade individer.
21. FI-3 Alla kvinnor bör få tillgång till självförsvarskurser.
22. DE-3* Det är vanligtvis endast kvinnor som klär sig sextigt som blir våldtagna

23. WI-2 Somliga kvinnor föredrar att bli tvingade till sex så att dom slipper känna sig slampiga
24. NR-3* Om våldtäktsmannen inte har ett vapen, så kan du inte kalla det för våldtäkt
25. SA-6 En sexuellt utmanande kvinna kommer förr eller senare hamna i problem.
26. TE-3 Att bli våldtagen är inte lika allvarligt som att bli rånad eller misshandlad
27. DE-7* Det är mindre sannolikt att kvinnor blir utsatta för våldtäkt i sina egna bostadsområden
28. DE-1 Kvinnor blir i verkligheten nästan aldrig våldtagna av deras pojkvänner
29. TE-2* Kvinnor har en tendens att överdriva hur mycket en våldtäkt påverkar dem
30. MT-2* När en man är mycket sexuellt upphetsad, så kanske han inte ens inser att kvinnan gör motstånd
31. LI-1* Många kvinnor förför män och påstår sedan att det var våldtäkt
32. FI-4* Det är att föredra att en kvinnlig polis är den som håller förhöret när en kvinna anmält en våldtäkt
33. LI-5 Ofta så har kvinnor som anmäler våldtäkt bara känslomässiga problem
34. NR-2 Om en kvinna inte gör fysiskt motstånd vid sex—utan bara säger ifrån muntligt—så kan det inte ses som våldtäkt
35. DE-6 Våldtäkter händer nästan aldrig i kvinnans egna hem
36. SA-5 En kvinna som “leker” med män, förtjänar allt som händer därefter
37. SA-8* När en kvinna blir våldtagen, så är det ofta för att hon inte sagt “nej” tillräckligt tydligt
38. TE-4 Om en kvinna inte är oskuld, så borde det inte vara en stor grej om hennes dejt tvingar henne till sex
39. MT-1* Män brukar inte tvinga kvinnor till sex med avsikt, men kan ibland tappa kontrollen sexuellt
40. F1-5 F1-5 Samhället borde anstränga sig mer för att förhindra våldtäkter
41. SA-1* En kvinna som klär sig i utmanande kläder borde inte bli förvånad om en man försöker tvinga henne till sex
42. MT-4* Våldtäkt sker när en man tappar kontrollen över sin sexdrift
43. SA-7 En kvinna som går hem till en man på första dejten antyder att hon vill ha sex
44. WI-3 Många kvinnor gillar faktiskt sex där mannen tvingar henne lite grann
45. NR-4 Om en kvinna påstår att hon blivit våldtagen men inte har blåmärken eller skrapsår, så ska man inte ta henne så seriöst

Appendix 6

Svensk översättning av Belief of Sexism Shift Scale

BSS

1 = Jag håller absolut inte med, 7 = Jag håller absolut med

1. Diskriminering mot män håller på att öka i Sverige.
2. Män är inte särskilt utsatta för diskriminering.
3. Nuförtiden är män mer diskriminerade än kvinnor.
4. Att ge kvinnor mer rättigheter kräver oftast att män frånges rättigheter.
5. Under skenet av att nå jämställdhet för kvinnor blir män i själva verket diskriminerade.
6. I strävan efter kvinnors rättigheter har regeringen försummat mäns rättigheter.
7. Nuförtiden har män inte samma möjligheter på arbetsmarknaden som kvinnor har.
8. Feminism handlar om att prioritera kvinnor framför män.
9. Feminismen diskriminerar inte män. *
10. I allmänhet har män mer ansvar och mindre fördelar än kvinnor.
11. I dagens samhälle kan kvinnor säga saker som män inte får säga.
12. Media är uppenbart negativt partiska mot män.
13. I dagens samhälle blir män ofta bestraffade för att agera manligt.
14. Män är i allmänhet väl respekterade i dagens samhälle. *
15. Kvinnor kan dra fördel av att spela "jämställdhetskortet", men det kan inte män

Appendix 7
Debriefing

Debriefing

Denna studie handlade om attityder till sexualbrott. Du har lottats till att läsa antingen en text som kan tolkas som skuldbeläggande av offer eller en text där skuldbeläggande av offer problematiseras eller så läste du ingen text (kontrollgrupp)

Vid frågor om studien kontakta oss på mi8628sk-s@student.lu.se eller jo8148ji-s@student.lu.se

Om du blivit utsatt för sexualbrott och behöver stöd hittar du information via 1177, vänligen följ länken.

<https://www.1177.se/Skane/liv--halsa/vald-overgrepp-och-sexuella-trakasserier/valdtakt-sexuella-overgrepp-och-andra-sexualbrott/>

Har du en kommentar till oss, vänligen skriv i den nedan: